

SIMONYI IMRE

Májusi zápor

Ma délután megint úgy elpocsékolt ez a májusi zápor mint valaha — emlékeztek fiúk! — ott a borigázott barmódi gyepen.

Nagyanyám, ó, Varga-öreganyám, nagyanyaink!

Ki szed össze bennünket immár mint az esővert kiskakasokat s hárszkenődbe ki csavargat mint a keletlen kalácstészta?

S ki rak száradni a kemence mögé mint a didergő kiskakasokat s hol az a kemence élezteni melegével a keletlen kalácstészta?

S lehet e még, lehet e megegyeszer a régi élesztős kedvel gyanútlan kiskakasokként leskelődni a babakkal játszó mindenttudó kislányok szoknyája alá?

MÁRKY IMRE

Balga holmik egy bölcs tarsolyából

Ötletek

Bajzivatárban fürgeteges gond küzd viharokkal Balga szemében balga beszéd bölcs s bölcs szava balga. Csillagos álmok pásztora vérzik, botlik a kőbe. Gazdag a vadló. Vádja hazugság. Győzhet a vadtót? Kapna cabargost s ropja a táncot ronda bagóert. Károg a holló: másnak a kárán tartja torát meg. Kötlik a költő s néha kakuknak költi tojását. Műkritikus szól: színe aranylő, vackor az ize. Ördögi fortély oltja a jószág isteni lángját. Perzseli bűnök bársonya göggel rongyok erényét. Pőre igazság s karddal a gazság: izgat e párba. Szűnik az inség: dús lakomákról hullnak a mórzsák. Tarka szivárványt csüggeteg és vak lát feketének.

Tanácsok

Áldod a burkot? Vágod a bürköt? Jobb a középut. Csillagos égnek csillag a gyapja, nyírja meg ábránd. Csókcsémegéért boltba ne fardaj, menny a piarcuk. Gaz bitorolván biboros éket, döfje igaz le. Hajszol az élet? Küldi kopóit? Verseket olvass! Megbabonázó! Törd le a béklyót s oldd a varázst fel. Messzemosolygó! Vissza a vággyal s nézz a szemekbe. Mézbelefűrésztött éneket ajkáról gyűjtsd a dalnok. Összeziláló! Bontsd ki a szálát s fejtsd meg az álmod. Szürke tehetség, fojt a szégyenség: érdemes éined? Testi kalácsod boldogan áldozd lelki kenyérért. Vér lobogását még idejében hűtse le elméd.

Vigaszok

Asszonyi könnyben csordul a balzsam férfi sebére. Balga keservet bus csalogány sir bölcs epedéssel. Csöndremetékkel lombmuzsikában társalog isten. Félzs a fagyástól? Leiki meleggel fűt a poéta. Gyáva bitorolván tönkrekaagnak búszke bohócok. Kergeti átok, szórja zsenijét, századok áldják. O nyomorult föld, hány elesett szárnnyal az égig. Senki, de lángész: hírkoszorúját fonja jövőndő. Szűzi szabadság! Megfeni törőd céda tirannus. Úr az enyészet? Sirokat áshat, ringnak a bölcsök. Vébéli vátesz: most szava nem jár, egykor idézik. Zsarnoki dolyföt hősi szabadság bátran igaz le.

SALAMON PÁL

A MODERN FEJÜ LÁNY

— Nézz csak — lőkött meg barátom, aki elhozott a medikus bábra.
— Nézek.
— Na?
— Mit kell nézni?
— Ne hülyeskedj.
— Elnézést.
— Unod?
— Nem cipeltelek volna el, de hallottad, hogy Klári még csak szavazásra se dobta a kérdést. En ilyesmin nem vitazok. Jobban jövök ki az energiával, ha engedek, mint ha harom napig rágnánk egymást. Elhiszed?

Ránéztem Ferire, akinél Debrecenben vendégeskedtem. Hitttem neki. Miért ne hinne az ember barátjának a fizika tanszék adjunktusának? Különben is igaza lehet. Az ember beosztó. Beosztja a kenyerét, az idejét és az energiáját. Mindaddig, amíg az egész beosztást egyszerűen csak abba nem hagyja.

Az aula hatalmas falmező és a magas mennyezet keményen verte vissza a zürzavaros hangáradatot. Bársonyruhák és simuló pulóverek, rövid és itt-ott hosszú szaknyák. Aztán sötét zakók, fehér ingek, mellények és nyakkendők, néhány preparált fekete lepke a nyakra ragasztva. Az arcokon odaparancsolt közöny, vagy kiszegzett mosoly.

— A szemeket nézd, a riadt, tekinteteket: Mi lesz már? Hát nem történik semmi?

A ruhatár felől, a sokaságban el-elakadva, hozzánk igyekezett a barátom felesége. Feri meglök:

— Tényleg nem érdekel?
— Micsoda?
— Az előbb mutattam. Nézd, az a magas, fekete pulóveres.

— Érdekes arc.
— Ritkán látsz ilyen fejet. És okos, te, úgy vág az agya. Negyedéves fizika-matematika szakos. Esküszöm, ha az asszony nem dolgozna az egyetemen... Erdemes lenne többet beszélni vele mindentől függetlenül is...

Kezdtém unni a zajt, a nyüzsgést, a lányok erőltetett vihogását, a szépre állított, merev abrazatokat. Negyed tíz. Ejjélig még kis híján három óra... Kláriék addig biztosan itt maradnak.

A fekete pulóveres felé sodortattam magamat. Kartávoiságba értem, amikor egy szőke, fehérarcú fickó meghajolt előtte. Magamban szidom a fehérarcú gyereket. Allok és várok. A jutalom: a lány visszajön a nyüzsgésen át. Az előbbi helyére. Mintha fontos posztja lenne ott. Nagyot nyelek és odalépek mellé.

— Szabad? — fejet hajtottam, mint egy porosz kadét.
— Tessék?
— Szabad?

Egymásra néztünk. Lázás szürke szem, szép-éles arc. Mosolygott.

— Nem hallja? Szünet van.
— Bocsánat... tisztára... úgy látszik, megártott a forgalom...

— Semmi baj — nevetés helyett udvariasan a szemöldökét húzta fel.

— Menjünk az előcsarnokba, ott több a levegő és csendesebb is — mondtam.

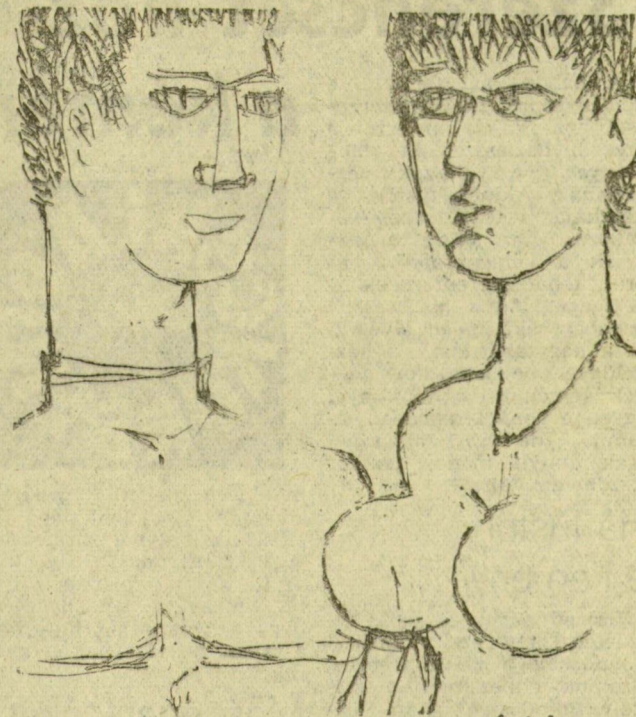
Rámsodálkozott és az előcsarnok felé indult.
— Ugye, útközben majd bemutatkozunk? — kérdezte tárgyilagosan.

Melegem lett. Az ő szavaiból csak az Erzsébetet értettem. Gyorsan rágyújtottam. Hamarosan egyetértettünk abban, hogy ezt a bált nem nekünk találtak ki.

— Miért jött el? — kérdeztem.
— Az évfolyamtársam beszélt rá, akivel együtt lakom. Azt mondta, szükségem van egy kis vidámságra.

— Miért, talán nem vidám?
— Nem válaszolt. Mondtam neki, hogy vegyük a kabátunkat és menjünk valamerre. Tiszta a levegő, járjunk, ameddig nem fázunk. Elfogadta.

Hideg szél kergette a frissen hullott havat. Lassan

(Fehér Kálmán rajza)

lépkedtünk és hallgattunk, az összepréselt hó szárazon csikordul a talpunk alatt.

Beszédmodorát szokatlanul rokonszenvesnek találtam. Pontosan nem tudtam, miért. Fizika-matematika szakos letére meglepően sokat olvasott. S egyáltalán, feltűnő tájékozottsága ellentmondott külsejének, hiszen a szép lányok gyakran elhiszik, hogy a természet biztos nyeregbe ültette őket. Jó félórát ballagtunk már, amikor egy félköríves, düledező nagykapu előtt megállt.

— En itthon vagyok.
— Hideg volt, későre járt, nem mondhattam semmit.
— Hát akkor...

Lassan nyújtottam a kezem.
— Ha van kedve, meghívom egy forró teára.

A háziak már aludtak. Délután alaposan befűthettek, a kis szobában meleg volt.

Kiment teát főzni. Körülnéztem. Két divány, a rozoga szekrény tetején befűttek, kisasztal, két szék, kályha, rongyszőnyeg. És sok könyv. Az asztalon tornyokban, a befűtött üvegek között és a diványok alatt.

— Ittuk a teát. Jölessen.
— Valamit kérdezhetek.
— Tessék.

— Nem értem, miért volt egyedül a bálban, valahogy...

Felnevetett. Nem vidáman, inkább nyugtalanul. Hosszasan nézte a csészét tartó kezét.

— Ha érdeklí?
— Nem válaszolok formális kérdésekre.
— Nem vette zokon.

Tizenhárom hónappal ezelőtt lett volna az esküvőm. Vőlegényem orvos volt. Tavalyelőtt végzett. Egy környékbeli faluba helyezték. Úgy volt, hogy összeházasodunk, én tanítok a faluban, és közben levelezőn befejezem az egyetemem. Az esküvő előtt négy hónapi mindíg ő jött be hozzám a városba. Utolsó előtti nap egy autós barátjával érkezett. Nem a korábbi szállására mentünk. Tekintélyes, frissen tatarozott ház előtt álltak meg. Bekísérték a házba, három szoba és rendelő. Minden újonnan festve-mázolva. Két szoba üresen. A konyha és az egyik szoba vadozatú bútorokkal berendezve. Képzeltet. Mesebeli fordulat. A rendelőben minden csillog. A vőlegényem megvárta, amíg kicsodálkoztam magam, azután oda-jött hozzám és megcsókolt. Elmondta, hogy a tanács rendezte az orvosiakást. Gondolhatja, hogy örültem.

Nevetett, le kellett tennie a csészét. Ez a nevetés se volt egészen vidám.

— Mőgém állt a vőlegényem, és azt mondta, hogy nem kell tanítanom és az egyetemre se járjak. Nincs rá szükség. Az orvos feleségének lesz elég dolga. Itt a nagy ház, a rengeteg tennivaló, és majd jönnek a környékbeli kollegák hétvégén. Előbb nem vettem komolyra, hiszen negy év óta ismertük egymást. Azután megértettem, hogy nem tréfál. Hallgattam. Megkérdezte, mit határoztam?

— Egyszerűen nem értettem. Ilyen hatalmas van egy háznak és néhány nikkelezett tárgynak? Ő meg azt nem értette, hogy én miért nem ájulok el a boldogságtól, amiért egy ház úrnője lehetek... Összevesztünk. Egy nappal az esküvő előtt.

— Egyedül jöttem vissza a városba. Este ott volt értem a kollégiumban. Beszéljük meg. Beültünk a presz-szóba. Látja, ez döntötte el a dolgot. Ez a beszélgetés. Pedig ott sokkal kedvesebb és óvatosabb volt, mint délután. Ahogy beszélt, egyre idegesebb lett. Csak az ő dolgai jutottak eszébe, hogy ő-fáradt lesz este, és délben is nyugodtan kell ebédelni, és a ház, és a kert... Megkérdeztem tőle: „és én?” „Mi az, hogy te?” — kérdezte, „hát tied lesz minden”. Késő éjszakaig vitakoztunk. Én egyre szomorúbb és fáradtabb lettem.

Sokáig hallgattunk.
— Évfolyamtársaim próbáltak észretéríteni. De nem lehetett velem beszélni.

— Azóta?
— Láttuk már egymást, de nem érdekes... egyáltalán...

Nevetett.
— Ha végez?
— Visszamegyek a falumba. Tanítani.

Felállt, kinézett a sötét utcára. Megkérdezte:
— Járt már Göcsejben?
— Elég sokat.
— És az én falumban?
— Ott éppen nem, de a szomszédban többször is.

— Akkor megérti, miért vagyok dühös, ha azt mondják, hogy ósdi, romantikus álmaid vannak. Nálunk ősz-től tavaszik a házak tövéig ér a sár. Az emberek, késő ősszel az udvarba szorulnak, ott csúszkálnak a toldott-földött gazdasági épületek között. Sötét, hiedelmek és gyűlöletek. Sárbaragadt világ. Ez nekik a romantika. Na mindegy... Nem nyafogni kell ezen és nem sajnálkozni. Ezen a jó vers se segít...

Megenyhülték a vonásai:
— Tanítani fogok és verekedni. A községi tanáccsal, a járással, a megével, hogy az iskola szép legyen. Vettő-gépért, szemléltető eszközökért. Dolgozni akarok a gyerekekért. Tudja, mi lesz ott? Közéharc.

Megjött a szobatarátnője. Fázosan dörzsölte a kezét.
— Miért szoktatok meg? Később olyan jó hangulat volt.

Elbúcsúztam. Erzsi a kapuig kísért. Hajnali kettő volt. Ismét esett a hó.

Anyám vitt nekik egy kötő krumplit, onnan tudom.

Imre akkor úgy tett, mintha nem értené, de már kész volt a szándéka.

Másik is volt ott, olyan, mint ő. A szomszéd-megyéből való, azt is a hidepítéstől vitték el, de még az első munkamegtagadás idején, tavaly nyárelőn. Neki beszélt a szándékaról, az otthoni dolgokról.

— Örültség — mondta az. — Ha elkapják, megint a nyakába sóznak egy felévet, így meg kilenc hét múlva szabadul.

Megette mégis... A szobára lassan ráborult a felhomály. Juliska fehér arca világit. Novákné delén kendője keretében. A szeme is lezárult, mielőtt elárulta volna, valójában neheztel-e rá vagy sem. Már ezután nem is tudja meg. Egy igaz csupán; ez az asszony szótlan túrt mellette tizenhárom éven át. Ha nem mondta is, tudni lehetett, hogy úgy érez, mint ő. S már nincs.

Az iskola mellett volt a tanyasiak temetője, odáig fuvarozta a padlásról leszedett kubikostalicskában aszszonyát. S mire feljött a hold, gödröt ásott az irtalmatlanul csonttá fagyott földben. Nem kellett nagy, nem volt az fél köbméter se tán. Nyolc fillért, pakli dohányra valót fizettek volna érte a hidnál. Sipkáiát levéve sokáig állt a nyitott sír fölött, a tányérnyi hold alatt. Később rózsét szaggatott a sövényből, azt helyezte a test fölé, mielőtt visszagörgette a fagyott rögöket.

Mindezeket újra végiggondolta, mire a város szélére ért. Az éjszaka közben úgy kivilágosult, mint tegnap ilyenkor. Hogy délben megérkeztek a gyerekek a talicskát is szét-hasogatta, azzal csinált melegét. Csak enni nem adhatott nekik, mert nem volt miből. Jutka nyöszörgött legtovább. Az öleiben ült, s azt hallgatta,

amit anyjáról mesélt neki, anyjáról, ki meleg cipőért ment a városba. S ő tudta, hogy elmegy a városba. Nénjéhez, a kofához, aki röstelli és megveti őt, mert lecsukták.

Az ablakon csak egyszer zörgetett, bent máris gyufa gyult.

— Ki az? Kopogott valaki?
— Néném, én vagyok, Imre.
— Imre? Nem. Az nem lehet.
— Dehogynem. En vagyok.
— Uristen! Mi történt? Hát hogy kerülész ide?

— Nyiss ajtót, beljebb majd elmondom.

— En? Neked? Soha! Pusztulj az ablakomtól! — s a pilács odabent ki-audt.

— De a kutya szentségét, hát akkor betöröm az ajtót! Nem érted, hogy baj van?

Kulcs fordult a zárban, s az ajtóban ott állott a nénje.

— Te! Te, megszöktél talán?
— Meg! Muszáj volt.
— Szűz Máriám, rámhözod a csendőroket.

— Ne imádkozz itt pendelyben, hanem lépj beljebb és hallgass meg, Juliska meghalt.

— Tudtam. Megmondtam én. Engem is sirba akarsz tenni, te istentelen, takarodj most már.

— De hát, légy észnél, néném. Nekem menni kell. A gyerekek, Mari, gondolj a sorsukra. Hozd magadhoz legalább a lányokat.

— Mit? Hogy én? Nekem sincs mit ennem. Két südöm hullt el tegnap, a harmadik is végét járja. Különben is, most nem az a világ van. Egy ilyen gyerekeit tartsam? Lett volna eszed előbb.

Becsapta előtte az ajtót, aztán már sem kérésre, sem fenyegetésre nem válaszolt.

Hajnalodott, mire visszaért a tanyára, nyakában a malaccal, ami még

akkor nem hült ki. Mielőtt bevágta volna nénje kertkapuját, eszébe jutottak utolsó szavai. Az ölhoz ment, s ott valóban megtalálta a kornyadozó südőt. Hangot sem ejtett, hogy torkon ragadta, sem akkor, mikor az utca végén bicskajával kieresztette a vérét.

Tudta, hogy már iparkodni kell, nem sok ideje van. A kamraajtót felvágta a tűzre, aztán vizet forralt az egyetlen fazekban. Közben egy-kettőre szétszedte a malacot, s mire a gözre, szagra felébredt a fia, már készen is volt az enniváló.

— Szólj Böskének, Jutkának is, aztán gyertek.

A három éhes száj kenyér nélkül is mohón esett neki a forró húsnak, ő csak nézte, bámulta őket, s észre sem vette, hogy ezalatt két ló trap-polt a tanya elé. Aztán mikor a csendőrok beléptek az ajtón, már szinte megnyugodva mondta:

— Azért szoktam meg, hogy éhen ne haljanak, mint az anyjuk. Tegnap temettem el.

— Hazudsz, bitang! Honnan a malac? Már rabolsz is, Vas Imre, nemcsak lázítasz?

— Nénemtől hoztam az éjjel. A városban lakik, megtalálhatják, özvegy Hudák Pálné, piaci kofa. Különben mehetünk.

Odatette bilincselésre a két kezét.

Még aznap újra megjelentek a tanyán a csendőrok. Imre nénjének feljelentésére azt keresték, ami a malacból megmaradt. A kis Jutka akkor már haldokolt, a másik kettőt szörnyű görcsök kínozták. Novákné kocsiján vitették be őket a városi kórházba. Csak a két nagyobb maradt meg. A kicsi sertéspestisből eredő húsmérgezésben meghalt. S apjukat nemcsak a szökés és a lopás miatt, hanem azért is bíróság elé állították, mert megölte gyermekét.